

EUROPAPARLAMENTET: BEFOGENHETER

Genom att utöva sina olika uppgifter befäster Europaparlamentet sin institutionella roll i utformningen av den europeiska politiken. Parlamentet säkrar respekten för de demokratiska principerna inom EU genom sitt deltagande i lagstiftningsprocessen, sina budget- och kontrollbefogenheter, sin medverkan i fördragsöversyner och sin interventionsrätt vid EU- domstolen.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 223–234 och 314 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

Europaparlamentet är den institution som representerar de europeiska medborgarna och utgör därigenom den demokratiska grunden för Europeiska unionen. För att EU ska få demokratisk legitimitet måste parlamentet till fullo delta i unionens lagstiftningsförfarande och på medborgarnas vägnar utöva politisk kontroll över de andra EU-institutionerna.

BEFOGENHETER AV KONSTITUTIONELL KARAKTÄR OCH RATIFICERINGSBEFOGENHETER (SE FAKTABLAD [1.2.4](#))

Sedan Europeiska enhetsakten antogs krävs parlamentets samtycke till alla anslutningsfördrag för nya medlemsstater och alla associeringsavtal. Genom enhetsakten infördes också denna regel för internationella avtal som har stor betydelse för gemenskapens budget (regeln ersatte det tidigare förlikningsförfarandet från 1975). Med Maastrichtfördraget infördes denna regel för avtal som skapar en särskild institutionell ram, eller som ändrar en rättsakt som antagits enligt medbeslutandeförfarandet. Parlamentets samtycke krävs även för rättsakter som rör valförfarandet (sedan Maastrichtfördraget). Sedan Amsterdamfördraget antogs krävs parlamentets samtycke innan rådet kan fastställa att det finns en klar risk att en medlemsstat allvarligt bryter mot EU:s grundläggande principer, och innan det kan utfärda rekommendationer till eller besluta om påföljder för denna medlemsstat. Omvänt måste varje översyn av Europaparlamentets ledamotsstadga godkännas av rådet.

Sedan Lissabonfördragets ikraftträdande har parlamentet kunnat ta initiativ till en översyn av fördraget, och parlamentet har sista ordet när det gäller huruvida ett konvent

ska sammankallas för att förbereda en framtida fördragsändring (artikel 48.2 och 48.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget)).

PARLAMENTETS DELTAGANDE I LAGSTIFTNINGSPROCESSEN (SE FAKTABLAD [1.2.3](#))

Europaparlamentet deltar i antagandet av unionens lagstiftning i olika hög grad beroende på den rättsliga grunden för varje enskild rättsakt. Parlamentets roll har utvecklats från enbart rådgivande till medbeslutande på samma villkor som rådet.

A. Det ordinarie lagstiftningsförfarandet

När Nicefördraget (se faktablad [1.1.4](#)) trädde i kraft infördes medbeslutandeförfarandet för 46 rättsliga grunder i EG-fördraget. Medbeslutandeförfarandet innebar i princip att parlamentet blev likställt med rådet. Om de två institutionerna var eniga antogs rättsakten vid första eller andra behandlingen, men om de var oeniga krävdes en förlikning innan rättsakten kunde antas.

När Lissabonfördraget (se faktablad [1.1.5](#)) trädde i kraft döptes medbeslutandeförfarandet om till det ordinarie lagstiftningsförfarandet (artikel 294 i EUF-fördraget). Genom det fördraget underställdes över 40 nya politikområden detta förfarande för första gången, t.ex. områden såsom frihet, säkerhet och rättvisa, utrikeshandel, miljöpolitik och den gemensamma jordbrukspolitikerna.

B. Samrådsförfarandet

Samrådsförfarandet tillämpas fortfarande när det gäller artiklarna 27, 41 och 48 i EU-fördraget samt på områdena beskattning, konkurrens, tillnärmning av lagstiftning som inte rör den inre marknaden och på vissa delar av socialpolitiken.

C. Samarbetsförfarandet (avskaffat)

Samarbetsförfarandet (tidigare artikel 252 i EG-fördraget) infördes genom Europeiska enhetsakten och utvidgades genom Maastrichtfördraget till att omfatta de flesta lagstiftningsområden där rådet fattar majoritetsbeslut. Enligt samarbetsförfarandet var rådet skyldigt att vid andra behandlingen ta hänsyn till de ändringar som parlamentet hade antagit med absolut majoritet och som kommissionen hade godkänt. I och med att detta förfarande infördes fick parlamentet för första gången verkliga lagstiftningsbefogenheter, men det avskaffades genom ikraftträdandet av Lissabonfördraget (se faktablad [1.1.5](#)).

D. Samtyckesförfarandet

Enligt Maastrichtfördraget gällde samtyckesförfarandet inom de få lagstiftningsområden där rådet fattar enhälliga beslut. Med Amsterdamfördraget har dessa begränsats till strukturfonderna och Sammanhållningsfonden.

Enligt Lissabonfördraget gäller detta förfarande, numera kallat "godkännandeförfarandet", för vissa nya områden, till exempel för artiklarna 7, 14, 17, 27, 48, 50 i EU-fördraget och artiklarna 19, 83, 86, 218, 223, 311, 312 i EUF-fördraget samt för åtgärder som ska antas av rådet när ett ingripande av unionen anses vara nödvändigt och då fördragen inte föreskriver de nödvändiga befogenheterna för detta (artikel 352 i EUF-fördraget).

E. Initiativrätt

Genom Maastrichtfördraget fick parlamentet initiativrätt på lagstiftningsområdet, men denna rätt begränsas till att parlamentet får uppmana kommissionen att lägga fram ett förslag. Denna rätt har behållits i Lissabonfördraget (artikel 225 i EUF-fördraget) och förklaras på ett mer detaljerat sätt i ett interinstitutionellt avtal mellan parlamentet och kommissionen.

BUDGETBEFOGENHETER (SE FAKTABLAD [1.2.5](#))

Sedan Lissabonfördraget trädde i kraft görs inte längre någon skillnad mellan obligatoriska och icke-obligatoriska utgifter. Därmed är Europaparlamentet jämställt med rådet i det årliga budgetförfarandet, som nu liknar det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Parlamentet är liksom tidigare en av den budgetansvariga myndighetens två grenar (artikel 314 i EUF-fördraget). Det deltar i budgetförfarandet redan från förberedelsestadiet, särskilt när de allmänna riktlinjerna och de olika typerna av utgifter ska fastställas. Parlamentet antar budgeten och kontrollerar dess genomförande (artikel 318 i EUF-fördraget). Det beviljar ansvarsfrihet för budgetens genomförande (artikel 319 i EUF-fördraget).

Parlamentet ska slutligen också godkänna den fleråriga budgetramen (artikel 312 i EUF-fördraget). Den fleråriga budgetramen för perioden 2014–2020 är den första som antagits i enlighet med EUF-fördraget.

BEFOGENHETER ATT KONTROLLERA KOMMISSIONEN

Europaparlamentet har flera olika kontrollbefogenheter. Det ska framför allt diskutera den allmänna rapport som kommissionen förelägger parlamentet (artikel 233 i EUF-fördraget) och tillsammans med rådet övervaka kommissionens genomförandeakter och delegerade akter (artiklarna 290 och 291 i EUF-fördraget).

A. Kommissionens tillsättning

År 1981 började parlamentet informellt godkänna tillsättningen av kommissionen genom att gå igenom och godkänna dess program. Det var dock inte förrän Maastrichtfördraget trädde i kraft (1992) som parlamentets godkännande krävdes innan medlemsstaterna kunde utse kommissionens ordförande och ledamöter som ett kollegium. Med Amsterdamfördraget gick man ett steg längre genom att kräva att parlamentet ska godkänna kommissionens ordförande först och därefter de övriga ledamöterna. Parlamentet införde också ett system med utfrågningar av nominerade ledamöter av kommissionen 1994. Enligt Lissabonfördraget måste kandidaten till ordförandeposten i kommissionen väljas i överensstämmelse med resultaten i EU-valet. I sin resolution av den 22 november 2012 om valet till Europaparlamentet 2014^[1] uppmanade parlamentet därför de europeiska politiska partierna att nominera kandidater till ämbetet som ordförande för kommissionen i syfte att stärka båda institutionernas politiska legitimitet. Sedan 2014 tillämpas ett förfarande

[1]EUT C 419, 16.12.2015, s. 185.

med s.k. Spitzenkandidaten, som innebär att europeiska politiska partier före valet till Europaparlamentet utser toppkandidater för ämbetet som kommissionens ordförande (se faktablad [1.3.3](#)).

B. Misstroendevotum

Sedan Romfördraget trädde i kraft har det varit möjligt att lämna in förslag om misstroendevotum (även kallad "misstroendeomröstning") mot kommissionen. Nu finns det allmänna bestämmelser om parlamentets rätt att rösta om ett förslag om misstroendevotum i artikel 17.8 i EU-fördraget och i artikel 234 i EUF-fördraget. Ett misstroendevotum kräver två tredjedelars majoritet av de avgivna rösterna och en majoritet av Europaparlamentets samtliga ledamöter. Om förslaget till misstroendevotum antas ska kommissionen som helhet avgå. Även vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik ska då avgå från de skyldigheter som denna representant fullgör inom kommissionen. Hittills har parlamentet vid flera tillfällen – dock förgäves – försökt använda de relevanta fördragsbestämmelserna och föregångarna till dessa bestämmelser för att avsätta ett kommissionskollegium.

C. Parlamentsfrågor

Alla ledamöter får ställa frågor för skriftligt besvarande till ordföranden för Europeiska rådet, rådet, kommissionen eller vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. Enligt artikel 230 i EUF-fördraget ska kommissionen muntligen eller skriftligen besvara frågor som ställs till den av parlamentet eller dess ledamöter, och Europeiska rådet och rådet ska höras av parlamentet på de villkor som fastställs i Europeiska rådets och rådets arbetsordningar.

Det finns således muntliga och skriftliga parlamentsfrågor, med eller utan debatt, och frågor till frågestunden.

D. Undersökningskommittéer

Enligt artikel 226 i EUF-fördraget har parlamentet rätt att tillsätta en tillfällig undersökningskommitté för att undersöka påstådda överträdelser eller missförhållanden vid tillämpningen av unionsrätten. I samma artikel anges att närmare bestämmelser om utövandet av undersökningsrätten ska fastställas av parlamentet på eget initiativ genom förordningar i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, efter rådets och kommissionens godkännande. Till dess att en sådan förordning har antagits utövas undersökningsrätten i enlighet med ett interinstitutionellt avtal från 1995, som fogats till parlamentets arbetsordning^[2]. Parlamentet har vid upprepade tillfällen framfört att kommunikationen och samarbetet mellan de tre institutionerna behöver förbättras, för att parlamentet ska kunna fullgöra sitt uppdrag på grundval av artikel 226 i EUF-fördraget. År 2014 antog parlamentet en lagstiftningsresolution om förslaget till Europaparlamentets förordning om närmare föreskrifter för utövandet av Europaparlamentets undersökningsrätt^[3]. Förhandlingarna

[2]Europaparlamentets, rådets och kommissionens beslut 95/167/EG, Euratom, EKSG av den 19 april 1995 om närmare föreskrifter för utövandet av Europaparlamentets undersökningsrätt (EGT L 113, 19.5.1995, s. 1).

[3]Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 16 april 2014 om förslaget till Europaparlamentets förordning om närmare föreskrifter för utövandet av Europaparlamentets undersökningsrätt och om

mellan de tre institutionerna om förslaget har dock befunnit sig i ett konstant dödläge. Följaktligen antog parlamentet i april 2019 en resolution^[4] i vilken parlamentet uttryckte sitt djupaste missnöje med rådets och kommissionens attityd, eftersom dessa – efter mer än fyra års informella möten – fortsätter att sätta käppar i hjulet för ett formellt möte för att diskutera möjliga lösningar på de problem som konstaterats. I sin resolution anser parlamentet att rådet och kommissionen inte har respekterat principen om interinstitutionellt samarbete och uppmanar dem att återuppta förhandlingarna i detta ärende med det nyvalda parlamentet.

E. Kontroll av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Parlamentet har rätt att få regelbunden information på detta område, och det kan ställa frågor eller lägga fram rekommendationer till rådet. Parlamentet ska höras om de viktigaste aspekterna och de grundläggande valmöjligheterna när det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) (artikel 36 i EU-fördraget). Genomförandet av det interinstitutionella avtalet om budgetdisciplin, samarbete i budgetfrågor och sund ekonomisk förvaltning (2013/C 373/01) har förbättrat samrådet om de ekonomiska aspekterna av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Inrättandet av det nya ämbetet för unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik innebär att parlamentets inflytande ökar, eftersom den höga representanten också är vice ordförande för kommissionen.

TALAN VID EU-DOMSTOLEN

Europaparlamentet har rätt att väcka talan vid Europeiska unionens domstol om en annan institution bryter mot fördraget.

Parlamentet har interventionsrätt, det vill säga att man kan stödja en av parterna i ett mål inför domstolen. Denna rätt utnyttjades i det viktiga s.k. isoglukos-målet (dom av den 29 oktober 1980 i målen 138/79 och 139/79). I sin dom ogiltigförklarade domstolen en rådsförordning på grund av att rådet inte hade uppfyllt sin skyldighet att samråda med parlamentet. Parlamentet kan väcka passivitetstalan vid EU-domstolen mot en EU-institution som i strid med fördraget underlåter att vidta åtgärder (artikel 265 i EUF-fördraget), vilket parlamentet gjorde t.ex. i mål 13/83, där rådet dömdes för att ha underlåtit att vidta åtgärder på området för den gemensamma transportpolitiken.

Med Amsterdamfördraget fick Europaparlamentet befogenhet att väcka talan om ogiltigförklaring av en rättsakt från en annan EU-institution, men endast för att tillvarata sina egna rättigheter. Sedan Nicefördraget behöver parlamentet inte längre påvisa särskilda skäl, och kan därför numera väcka talan på samma sätt som rådet, kommissionen och medlemsstaterna. Parlamentet kan vara svarande om talan förs mot en rättsakt som antagits enligt medbeslutandeförfarandet, eller om en av dess rättsakter är avsedd att ha rättsverkan i förhållande till tredje man. Artikel 263 i EUF-fördraget följer således EU-domstolens domar i målen 320/81, 294/83 och 70/88.

upphävande av Europaparlamentets, rådets och kommissionens beslut 95/167/EG, Euratom, EKSG (EUT C 443, 22.12.2017, s. 39).

[4]Europaparlamentets resolution om förhandlingarna med rådet och kommissionen om lagstiftningsförslaget till en förordning om Europaparlamentets undersökningsrätt (P8_TA(2019)0440).

Parlamentet får slutligen också inhämta EU-domstolens yttrande i syfte att fastställa huruvida ett planerat interinstitutionellt avtal är förenligt med fördraget (artikel 218 i EUF-fördraget).

FRAMSTÄLLNINGAR (SE FAKTABLAD [4.1.4](#))

När unionsmedborgarna utövar sin rätt att göra framställningar vänder de sig till Europaparlamentets talman (artikel 227 i EUF-fördraget).

EUROPEISKA MEDBORGARINITIATIV (SE FAKTABLAD [4.1.5](#))

Parlamentet anordnar en utfrågning med förslagsställare som redan fått sina europeiska medborgarinitiativ registrerade. Detta sker under ledning av utskottet för framställningar. Den 17 april 2019 antog parlamentet och rådet formellt den nya förordningen om det europeiska medborgarinitiativet^[5], som för närvarande väntar på det officiella offentliggörandet. De nya bestämmelserna kommer att gälla från och med 2020.

UTNÄMNING AV OMBUDSMANNEN

Enligt Lissabonfördraget ska Europaparlamentet välja Europeiska ombudsmannen (artikel 228 i EUF-fördraget) (se faktablad [1.3.16](#)).

Eeva Pavy
05/2019

[5] <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-92-2018-INIT/sv/pdf>

